

Rut

Contents

Ka guhuren meytenged ki
Rut
Igpewun-a

Ka seini ne baseen, migpangguhud meyitenged te neyitabu dengan te me talewukum pad ka migmandu te inged ne Israil. Te seeye ne timpu, miggingumaan te masumpit ne bitil ka seeye ne inged, sikan naa ka miggalin ka taltalaanak ne ensi Ilimilik diye te inged ne Muwab. Nataman, migpatey e si Ilimilik wey diyad nenakaasawa ka daruwa ne anak din ne me lukes, wey enggaranan ki Rut ka sabeka ne malitan ne naasawa te anak din. Te pegpatey te asawa ni Rut, impapitew rin ka meupiya ne batasan wey geyinawa rin diye te anuhang din ne malitan ne si Nawumi. Te impanalanganin e man-e te Manama ka keet-etawan din, mig-uli si Nawumi diye te Israil wey migduma si Rut. Ne napamalu si Rut te karumaan ded te an-anayan ne asawa rin, ne puun due, neyimu sikandin ne kaapuan ni Dabid, ka mabantug ne Hari te Israil. Te naluhey-luhey, neetew e degma si Hisu Kristu ne kabuhalan ded ni Rut.

Kayi te seini ne baseen *Me Talewukum* egkanengnengan ta ne mareet ka neula-ula te me Hudiyu puun su mig-inniyug sikandan te Manama. Ne kayi te *Guhuren meyitenged ki Rut* impakita kanta ne impanalanganin ka sabeka ne etew ne kene ne Hudiyu puun su migparani sikandin te Manama te Israil. Ka nenasulat te seini ne baseen Ka pegduma ni Rut ki Nawumi te mig-uli diye te Bitlihim 1:1-22 Ka pegkeila ni Rut ki Buas 2:1–3:18 Ka pegpaasaweey enni Rut wey Buas 4:1-22

Ka peggalin enni Ilimilik diye te Muwab

¹Te timpu ne iyan pad migmandu te inged ne Israil ka me talewukum, due masumpit ne bitil ne migginguma te seeye ne inged. Ne due etew ne matig-Bitlihim ne sakup te Huda ne miggalin diye te inged ne Muwab, дума te asawa rin wey te daruwa ne anak dan ne me lukes eyew diye pad egtagtaheed eg-ugpe. ² Egngaranan ki Ilimilik ka seeye ne etew wey ka ngaran te asawa rin, si Nawumi. Ne ka daruwa ne anak dan ne me lukes enggaranan ki Malun wey ki Kiliyun. Me kabuhalan sikandan ni Iprata ne matig-Bitlihim ne sakup te Huda. Ne miggendiye sikandan te Muwab wey diyad mig-ugpe. ³ Nataman, migpatey e si Ilimilik, sikan naa ka nabalun e si Nawumi wey iyan din naan de дума ka daruwa ne anak din ne me lukes. ⁴ Ka tahasuled, nangasawa te me malitan ne matig-Muwab. Ka sabeka ne malitan enggaranan ki Urpa wey ka dangeb enggaranan ki Rut. Te me sapulu e ne leg-un sikandan ka mig-ugpe diye, ⁵ migpatey e degma ensi Malun wey Kiliyun, sikan naa ka si Nawumi naan de ka nasame te taltalaanak.

Ka pegduma ni Rut ki Nawumi te mig-uli diye te Bitlihim

⁶Nataman, nanengnengan ni Nawumi ne impanalanganin e man-e te Magbebaye ne Manama ka keet-etawan din pinaahi te pegbehey kandan te meupiya ne uma. Seeye naa, migtaggel e sikandin дума te me ambey rin eyew eg-awe e diye te Muwab. ⁷ Ne nanligkat e sikandan ka egpeendiye te Huda. Te sasangan e sikandan ne eggipanew, ⁸ ingkahiyani ni Nawumi ka me ambey rin, “Libed kew e wey uli kew e diye te me iney niyu. Ne iling te keupiya niyu kayi te keddiew wey diye te me asawa niyu ne nammatey e, iling ded degma

ka keupiya ne igpawitew te Magbebaya ne Manama due te kaniyu. ⁹ Ne igtuhut perem te Magbebaya ne Manama ne egpakaasawa kew pad man-e eyew egkatalipun kew e.”

Ne dutu, migpangarekan e sikandan ni Nawumi. Piru migpandalawit sikandan, ¹⁰ wey migkahi diye te kandin, “Kene key eg-uli diye te kanami su egduma key keykew diye te me karumaan nu.”

11Piru migkahi si Nawumi, “Me ambey, meupiya iya ne egpanguli kew e. Mania te egduma-ruma kew pad keddiew te kena ad ma egpakaanak te igpaasawa ku kaniyu? ¹² Uli kew e su buyag ad e wey kena ad eg-abey eg-asawa. Minsan ke duen pad egkapallateng ku, wey minsan pad ke egpakaasawa a kuntee te marusilem wey eg-anak te me lukes, ¹³ egpaketetahad kew naan pad ne egtulin sikandan? Kene kew naan pad eg-asawa tenged kandan? Me ambey, kene iya sika egkaayun, su mig-inniyuhan ad te Manama, wey masumpit pad ka neula-ula ku du te kaniyu.”

14Ne nanasnasian de iya sikandan migpandalawit. Ne dutu, miggarek e si Urpa te anuhang din ka egpanaha-taha. Piru si Rut, ware mule migpitas te anuhang din. ¹⁵ Ne migkahiyen ni Nawumi si Rut, “Na, mig-uli man-e ka iras nu diye te me karumaan din wey diye te manama rin, ne sinundul kad e kandin.”

16Ne migtabak si Rut, “Kena a pehesa ne eg-engked wey egpitas keykew. Su minsan hendei ka eggendiye, diya a degma eggendiye, wey minsan hendei ka eg-ugpe, diya a degma eg-ugpe. Ne ka karumaan nu egkeyimu e degma ne karumaan ku, wey ka Manama nu egkeyimu e degma ne Manama ku. ¹⁷ Ne minsan hendei ka egpatey, diya a degma egpatey wey iglebeng. Eglegparan a perem te susumpiti te Magbebaya ne Manama ke egpitas a keykew te minsan nekey ne puunan. Kamatayen de ka egpekegpitas kanta.”

18Te nakita ni Nawumi ne egduma iya si Rut kandin, migpeeneng-eneng naan de sikandin.

19Seeye naa, migpabulus e sikandan ka miggipanew taman te nekeuma e sikandan diye te Bitlihim. Newukag ka langun ne etew te pegginguma ran, wey nakakahi ka me malitan, “Si Nawumi iya seini?”

20Ne migkahiyen sikandan ni Nawumi, “Kena ad nikaniyu ngarani ki Nawumi, ke kene, si Mara ¹ naan de su amana ne masumpit ka impeula-ula keddiew te Maresen ne Manama. ²¹ Te pegligkat ku kayi, due langun

¹ + 1:20 Su ka kaluwasan te Nawumi “keupianan,” piru ka kaluwasan te Mara “masakit se geyinawa.”

kayi te keddiey, piru impeuli a te Magbebaye ne Manama kayi ne egkaayu-ayu e. Ne mania te enggaran e pad nikaniyu ki Nawumi te inlegparan ad wey impaantus ad te Amana ne Maresen ne Magbebaye ne Manama?”

22Ne seeye ka peg-awe ni Nawumi diye te Muwab. Mig-uli sikandin diye te Bitlihim duma te ambey rin ne si Rut ne matig-Muwab, wey sikan pad iya eggaani te sibada te pegginguma ran diye te Bitlihim.

Ka pegpakilalew ni Rut diye te kamet ni Buas

2Ne dutu, due etew ne enggaran ki Buas ne karumaan te asawa ni Nawumi dengan ne si Ilimilik. Meyaman sikandin wey amana ne talahuren ne etew. ² ² Sabeka ne aldew, migkahiyani ni Rut si Nawumi, “Tuhuti a nikeykew ne eggendiye te kamet eyew egpakilalew te egkeengkeran ne me tagdey te me etew ne eg-uyun ne egpakilalawan ku.”

N e migtabak si Nawumi, “Uya, hendiye kad ambey.”

3Purisu miggendiyad si Rut te kamet wey migsinsinundul te me etew ne egmanggaani te sibada ka egpakilalew. Nakasaleta degma te diye sikandin migpakilalew te kamet ni Buas ne karumaan ni Ilimilik.

4Te ware de naluhey, miggingume e si Buas puun te Bitlihim wey migkahi diye te egmanggaani, “Egpanalanganin kew te Magbebaye ne Manama.”

N e migtabak ka egmanggaani, “Egpanalanganin ka degma te Magbebaye ne Manama.”

5Ne mig-inse si Buas te suluhuanen din ne pangulu te egmanggaani, “Hentew anak te sika ne malitan?”

6Ne migtabak ka pangulu te egmanggaani, “Sika ka malitan ne matig-Muwab ne migduma ki Nawumi te peg-uli din kayi puun te Muwab. ⁷ Mighangyu sikandin keddiey ne egsinsinundul te egmanggaani ka egpakilalew te egkeengkeran ne me tagdey. Ganna re sikandin te maselem, wey kunteen pad iya migsanggal eyew egdagdahew eggimeley due te leeb.”

8Ne nataman, migkahiyani e ni Buas si Rut, “Kema beyi, pammineg ka. Kene kad e pakilalew diye te duma ne kamet. Kayi ke re pakilalew duma te me suluhuanen ku ne me malitan. ⁹ Pitawa nu ke hendei eggaani ka suluhuanen ku ne me lukes, wey sinundul ka te me malitan. Impanpanayan kud te egkahi ka me lukes ne kene ka eggilabetan. Ne emun ke egkammaraan ka, inum ke re te weyig ne insakug dan.”

² + 2:2: Lib 19:9-10; Diy 24:19.

10Te sikan de, mig-usengul si Rut diye te tane wey migkahi ki Buas, “Mania te meupiya ka keddi wey insahipa a nikeykew te lapu e man de?”

11Ne migtabak si Buas, “Nahuhuran ad meyitenged te langun ne inggimu nu te anuhang nu puun te pegpatey te asawa nu. Mig-engkeran nu ka amey wey iney nu wey ka inged ne neetawan nu, wey miglemung ka te me etew ne ware nu pad neila. ¹² Eg-unahan ka te Magbebaye ne Manama puun te inggimu nu. Ne egpakarawat ka te dakel ne unag puun te Magbebaye ne Manama te Israil ne in-aputan nu.”

13Ne migtabak si Rut, “Amana ka ne meupiya keddiey, ahalen. Inliwang a nikeykew wey in-ay-ayaran te eglalag iling te suluhuanen nu minsan kena a ne sabeka te me suluhuanen nu.”

14Te egpangekeen e sikandan, migkahiyen ni Buas si Rut, “Hendini ka wey kuwa ka te paan ne idallut nu te suka.” Seeye naa, migpinnuu e si Rut duma te egmanggaani, wey imbehayan e sikandin ni Buas te sinandag ne keenen wey migkeen e sikandin. Nabalung-bulung amana sikandin wey duen pad same din. ¹⁵ Te nekeypanew e si Rut ka egpakilalew e man-e, imbanasalan ni Buas ka me suluhuanen din ne me lukes, “Balahara niyu re due sikandin ne egpakilalew minsan diye te marani te me binagkes e, wey kene niyu sikandin peyilawi. ¹⁶ Ne husud kew te duma ne tagdey diye te me binagkes wey tahaka niyu eyew egpamurutun din, ne kene niyu sikandin sapari.”

17Seeye naa, migpakilalew si Rut diye te kamet taman te egkasagkup. Nataman, indiek din e ka linalawan din, wey senge-lata ka nalimud din. ¹⁸ Ne in-uyan din e seeye te mig-uli diye te siyudad wey impapitew rin te anuhang din. Ne ingkuwa rin man-e ka same din ne keenen wey imbehey rin e kandin. ¹⁹ Ne mig-insaan sikandin ni Nawumi, “Hendei ke bes migpakilalew kuntee ne aldew? Ne hentew kamet te impakilalawan nu? Egpanalanginan ka etew ne migsahipe keykew!”

N e dutu, impangguhuran e ni Rut si Nawumi meyitenged dutu te migkahi, “Diya a migpakilalew te kamet te etew ne enggaranen ki Buas.”

20³ Ne migkahiyen ni Nawumi si Rut, “Egpanalanginan sikandin te Magbebaye ne Manama ne layun meupiya diye te mannekal pad wey nammatey e.” Ne migkahi pad man-e si Nawumi, “Seeye ne etew amana te pad iya ne karumaan, wey sabeka sikandin te due katenged ne egtanggu kanta.”

21Ne migkahi si Rut, “Migkahiyen a man-e nikandin te diya a egparumdumeen te me suluhuanen din ka egpakilalew taman te egkaamin e langun ka eggaaniyen din.”

³+ 2:20: Lib 25:25.

22Ne migkahiyen ni Nawumi si Rut, “Meupiya pad iya ambey ke diye ke re egduma-ruma te me suluhuanen din ne me malitan, su kema ke egshap ka ke diye ka egpakilalew te kamet te дума ne etew.”

23Purisu diye migduma-ruma si Rut ka egpakilalew te me malitan ne suluhuanen ni Buas taman te neimpusan e ka peggaani te sibada wey trigu. Ne migpabulus sikandin ka miglemung te anuhang din.

Ka peghangyu ni Rut ki Buas

3Sabeka ne aldew, migkahiyen ni Nawumi si Rut, “Ambey, egpamitawan ka te asawa eyew egmeupiya pad ka peg-ugpe nu. ² Nakasuman-suman ke red te karumaan ta ne si Buas ne naruma nu se me suluhuanen ne me malitan? Pammineg ke naa. Kangkuwa te marusilem, egpalayap sikandin te sibada diye te diekanan. ³ Sikan naa ka pamanihus ka, peemut ka, wey isaluub nu ka mateles ne kumbale nu. Ne hendiye ka te egdiriek, piru kene ka pakita kandin taman te egpekeimpus e sikandin ka egkeen wey eg-inum. ⁴ Ne emun ke eglipereng e sikandin, tantanuri nu ke hendei sikandin eggibat. Egkataman, dugpua nu wey wakisa nu ka ulesen diye te kasikuwayan din wey diye ka hibat. Ne dutu, eglalahan ka nikandin ke nekey ka eggimuwen nu.”

5Ne migtabak si Rut, “Uya, eggimuwen ku ka langun ne ingkahi nu.”

6Seeye naa, miggendiyad e si Rut te diekanan wey inggimu rin ka langun ne ingkahi te anuhang din. ⁷ Ne hengkayi se nekeimpus e si Buas ka migkeen wey mig-inum, meupiye e ka peggeram-geram din. Ne miggibat e sikandin diye te lenged te impanlimud ne me sibada su eglipereng e. Ne dutu, migpahanad-ganad migdugpu si Rut wey inwakis din e ka ulesen diye te kasikuwayan ni Buas wey miggibat e sikandin. ⁸ Te egligare te marusilem, ingkemed si Buas wey nekeyimata sikandin. Te pegbalikid din, iyan din igkateu-teu su due malitan ne miggibat diye te kasikuwayan din. ⁹ Ne mig-inse si Buas, “Hentew kaa?”

Ne migtabak sikandin, “Sikeddiey si Rut ne suluhuanen nu. Amana ku pad iya sikeykew ne karumaan, sikan naa ka due katenged nu ne egtanggu keddiey. Purisu pamaluwa ad nikeykew.” ⁴

10Ne migtabak si Buas, “Egpanalanganin ka te Magbebaye ne Manama, beyi. Seini se impakita nu kuntee ne peg-unung te pamilya nu, subla pad te keupiya ne impakita nu dengan te anuhang nu. Su ware ka mig-awes te kanakan pad, meyaman wey ke egkaayu-ayu naa. ¹¹ Sikan naa beyi, kene ka kaalde. Eggimuwen ku ka langun ne egbuyuen nu, su nakataha ka langun ne дума ku ne nangugpe kayi te meupiya ka ne malitan. ¹² ⁵ Ne malehet iya ne amane

⁴+ 3:9 Te Hibuwanen: Bunbuni nu te kumbale nu ka suluhuanen nu.

⁵+ 3:12: Rut 2:20.

e pad ne karumaan te migpatey e ne asawa nu, sikan naa ka due katenged ku te pegtangu keykew. Piru duen pad lukes ne karumaan nu ne amana pad ne marani keykew. ¹³ Ne kayi kad iya hirehe, ne kaaselem te maselem, eg-pitawen ta ke egdawaten te seeye ne lukes ka katenged te pegpamalu keykew. Ne emun ke egkeupian sikandin, ne meupiya, piru ke kene, egpahunlibet a diye te Manama ne sikeddiey ka egdawat te katenged te pegpamalu keykew. Ne lipereng kad.”

14Seeye naa, miggibat e si Rut diye te kasikuwayan ni Buas taman te napawe. Piru mig-enew sikandin te egpamat-palat pad su eyew kene sikandin egkeilaan te duma ne me etew, su igkeupii ni Buas ne ware egpakataha ne miggendiye sikandin te kandin. ¹⁵ Ne migkahiyen sikandin ni Buas, “Ihendini nu ka ingkukuyumbu nu ne hinabel wey belata nu.” Intuman seeye ni Rut wey in-ug-uhan e ni Buas te me hen-em ne gantang ne sibada. Miggenatan pad sikandin ni Buas, wey mig-uli e sikandin diye te siyudad. ¹⁶ Te pegginguma rin diye te anuhang din, mig-insaan e sikandin, “Nekey naan e ka natamanan nu ambey?”

N e migpangguhuran e ni Rut si Nawumi te langun ne inggimu ni Buas kandin. ¹⁷ Ne migkahi pad man-e si Rut, “Imbehey rin keddi seini se hen-em ne gantang ne sibada su kene sikandin egkeupian ne ware eg-uyanen ku te eg-uli kayi te keykew.”

18Ne migkahi si Nawumi, “Tetahad ke re ambey taman te egkatahaan nu ke nekey ka egkeyingumaan kayi, su kene eggimeley si Buas ke kene din seini egkewusey kuntee ne aldew.”

Ka pegpamalu ni Buas ki Rut

4Te seeye ne timpu, miggendiye si Buas te gumawan te lungsud wey diye migpinpinnuu. Ne dutu, miglihad seeye se amana pad iya ne karumaan ni Il-ilimilik ne egkahiyen ni Buas wey migkahiyen din e, “Suled, hengkayi ke pa, wey pinnuu ke pa kayi.” Ne migdugpu ka etew wey migpinnuu. ² Ne inlibu-lung si Buas te sapulu ne igdatu te lungsud wey impapinnuu rin degma diye. ³ Ne dutu, migkahiyen e ni Buas ka karumaan din, “Kuntee te miglibed e si Nawumi puun te Muwab, igkeupii rin ne igbelegye e ka tane te karumaan ta ne si Ilimilik. ⁴ Sikan naa ka nakasuman-suman a ne egguhuran ka meytenged kayi. Ne emun ke egkeupian ka, beliya nu seeye kayi te tangkaan te me etew ne naminnuu, wey te seini se me datu. Piru ke kene ka egkeupian, patahee e re nikeykew. Su sikeykew ka due dakel se katenged ne egbeli kayi, wey egpakasinundul e re keykew.”

N e migtabak ka etew, “Uya, egbeliyen ku.”

5Ne migkahi e man-e si Buas, “Na, ke nekey ne aldew ne egbeliyen nud ka tane diye ki Nawumi, keilangan degma ne egpamaluwen nu si Rut ne matig-Muwab, su eyew iyan ded egpakakamuney te tane ka kabuhalan te impatey e ne karumaan ta.”

6Ne migtabak ka etew, “Ke iling ma rue, kena a egbeli te seeye ne tane, su kema ke egkasalinan ka egkarawat ne karatuan te me anak ku. Iyan kad beli, su kene egkaayun kayi te keddi.”

7⁶ Ne iling kayi ka eggimuwen dan dengan diye te Israil eyew pegpamalehet ke egbebelegye wey ke egsesaliyu te me karatuan: egluungen te sabeka ka sandal din wey igbehey rin diye te egbebeli. Sika ka nabatasan diye te Israil te pegpamalehet te husayan.

8Purisu te pegkahi te etew diye te ki Buas, “Sikeykew e beli te tane,” inluung din e ka sandal din wey imbehey e ki Buas. ⁹ Seeye de iya, migkahiyan e ni Buas ka me igdatu wey ka langun ne etew ne migpammineg, “Kuntee ne aldew, sikaniyu langun ka talagpamalehet te egbeliyen kud diye te ki Nawumi ka langun ne karatuan enni Ilimilik wey te me anak din ne ensi Kiliyun wey Malun. ¹⁰ ⁷ Ne sein pad man-e, egpamaluwen kud e si Rut ne matig-Muwab, ka balu ni Malun, su eyew egpakaruma red ka ngaran ni Malun diye te karatuan din. Ne eyew man-e egkabuhal ded ka pamilya rin wey kene egkalingawan te me karumaan dan, wey te me etew te seini ne inged. Na, sikaniyu naa ka talagpamalehet kayi kuntee ne aldew.”

11⁸ Ne migkahi ka me igdatu wey ka langun ne etew diye, “Uya, sikanami iya ka me talagpamalehet. Egpanalanganin te Magbebaya ne Manama ka malitan ne egpamaluwen nu wey igpeiling engki Rakil wey Liya ne nakaanak te masalig wey neyimu ne kabuhalan ni Israil. Egmeyaman ka kayi te inged ne Iprata wey egmabantug ka kayi te Bitlihim. ⁹ ¹² ¹⁰ Ne egpanalanganin te Magbebaya ne Manama ka kabuhalan ne igbehey rin keykew pinaahi te sika ne malitan, ne egpekeiling te kabuhalan ni Piris ne anak ni Huda ki Tamar.”

Ka kabuhalan ni Buas

13Pegkapenga dutu, indume e ni Buas si Rut wey impamalu rin e. Ne migpewulirey e sikandan wey impanalanganin te Magbebaya ne Manama si Rut wey naberes e. Nataman, mig-anak e sikandin te lukes. ¹⁴ Ne migkahiyan te me malitan si Nawumi, “Egsayeen ta ka Magbebaya ne Manama su imbehayan ka nikandin kuntee te apu nu ne egtanggu keykew. Egkeyimu ne mabantug

⁶+ 4:7-8: Diy 25:9.

⁷+ 4:10: Diy 25:5-6.

⁸+ 4:11: Hin 29:31.

⁹+ 4:11 Kene ne klaru diye te malehet ne migpuunan ke lein e degma ne inged ka Iprata. Kahiyan te duma ne ka Iprata iyan ka tapey ne ngaran te Bitlihim.

¹⁰+ 4:12: Hin 38:27-30.

ka bate kayi te Israil. ¹⁵ Egpakapeuli sikandin te geyinawa nu wey iyan egtanggu keykew ke egkabuyag kad e, su anak sikandin te ambey nu ne amana miggeyinawa keykew. Ne minsan bu pad ke due anak nu ne pitu ne lukes, kene iya egkeilingan ka geyinawa te ambey nu keykew.” ¹⁶ Ne ingkuwa ni Nawumi ka bate, wey ingkepkepan din. Ne sikandin naa ka talagtangguwan te bate.

17Ne migkahi ka sumbaley ran ne me malitan, “Neetew para ki Nawumi ka seini ne bate, wey egngaranan ta sikandin ki Ubid.”

N ataman, nakaasawe e si Ubid wey sikandin ka amey ni Hisi, ne si Hisi iyan amey ni Dabid. ¹⁸ Seini ka me kabuhalan ni Piris: si Piris ka amey ni Hisrun, ¹⁹ si Hisrun ka amey ni Ram, si Ram ka amey ni Aminadab, ²⁰ si Aminadab ka amey ni Nasun, si Nasun ka amey ni Salmun, ²¹ si Salmun ka amey ni Buas, si Buas ka amey ni Ubid, ²² si Ubid ka amey ni Hisi, wey si Hisi ka amey ni Dabid.